

Research Article

Journal of Exercise and Sport Sciences Research (JOINESR) 4(1), 1-23, 2024

Received: 29-Feb-2024 Accepted: 03-May-2024

homepage: <https://dergipark.org.tr/en/pub/joinesr>

<https://dergipark.org.tr/en/pub/joinesr/issue/81938/1444815>

SAKARYA UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES

Okul Sporlarına Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri

Okan CEVİZLİ^{1*} , Gülsen ÖZCAN²

¹ Beden Eğitimi Öğretmenliği, Spor Bilimleri Fakültesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye, cevizliokan@gmail.com

² Beden Eğitimi Öğretmenliği, Spor Bilimleri Fakültesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye, gulsenozcan@ibu.edu.tr

ÖZ

Bu araştırmanın amacı okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin bazı değişkenler (okul türü, sınıf, cinsiyet, kardeş sayısı, spor saati, spor branşı ve anne baba medeni durumu) açısından incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini 2022-2023 eğitim öğretim yılında Düzce Merkez ilçede beş farklı ortaöğretim okulunda öğrenim gören ve okul sporlarına katılmış 161 kadın, 196 erkek olmak üzere toplam 357 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin toplanmasında Buss ve Perry tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Demirtaş Madran (2013) tarafından yapılan Buss Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ) uygulanmıştır. Buss Perry Saldırganlık Ölçeği toplamda 29 madde ve başkalarına fiziksel zarar verme ile alakalı fiziksel saldırganlık, öfkeyi saldırganlığın duygusal boyutu olarak ölçen öfke, saldırganlığın bilişsel boyutunu ölçmeyi amaçlayan düşmanlık ve başkalarını sözel yolla incitmekle alakalı sözel saldırganlık olarak toplam 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Buss ve Perry Saldırganlık Ölçeğinin tümü için Cronbach-Alfa katsayısı 0,85'dir. Araştırma sonucunda; okul türüne göre saldırganlık toplam puanlarında ve fiziksel, sözel saldırganlık ile düşmanlık alt boyutlarında, sınıf düzeyine göre saldırganlık toplam puanlarında ve fiziksel, sözel saldırganlık ve öfke alt boyutlarında, cinsiyete göre fiziksel, sözel saldırganlık ve düşmanlık alt boyutlarında, branşa göre fiziksel ve sözel saldırganlık alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farka rastlanmıştır ($p<0.05$). Bunun yanında kardeş sayısı, spor türü, spor saati, lisanslı spor yapma ve anne baba medeni durumuna göre ise istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Anahtar Kelimeler: Okul, okul sporları, öğrenci, saldırganlık

* Sorumlu yazarın e-posta adresi: gulsenozcan@ibu.edu.tr

Aggression Levels of Secondary School Students Participating in School Sports

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the aggression levels of secondary school students participating in school sports in terms of some variables (school type, grade, gender, number of siblings, sports hours, sports branch, status and marital status of parents). The study group of the research consists (161 female, 196 male) of 357 students, who are studying at five different secondary schools in 2022-2023 academic year and participated in school sports. The Buss Perry Aggression Scale (BPSS) developed by Buss and Perry and adapted to Turkish by Demirtaş Madran (2012) was used to collect data. The scale consists of 29 items in total and 4 sub-dimensions: physical aggression related to physically harming others, anger as the emotional dimension of aggression, hostility to measure the cognitive dimension of aggression, and verbal aggression related to hurting others verbally. The Cronbach-Alpha coefficient for the entire Buss and Perry Aggression Scale is 0.85. Research indicates; a statistically significant difference ($p < 0.05$) was found on the dimensions of aggression total scores, physical and verbal aggression and hostility sub-dimensions according to school type, aggression total scores and physical, verbal aggression and anger sub-dimensions according to grade level, physical and verbal aggression and hostility sub-dimensions according to gender, physical and verbal aggression sub-dimensions according to branch. In addition, no statistically significant difference was found according to the number of siblings, type of sports, sports hours, licensed sports and marital status of parents ($p > 0.05$).

Keyword: School, school sports, student, aggression

Giriş

Okullar toplum dinamiklerinin oluşunu için nemli kurumlardan biridir. Farklı geleneklerden ve farklı kltrlerden oluşan ve birbirinden farklı kişilik zellerine sahip olan bireyler birbirleriyle olan etkileşimlerine öncelikle okullarda başlarlar. Öğrencilerin gelişim alanlarının oluşumuna ve değişimine daha sonrada bu değişimlerin etkileşime uğramasına aracılık eden okullar çocukların aile ortamlarından sonra sosyal ilişkileri öğrendikleri ve kendilerini hayatın içerisinde buldukları yerlerdir (zbesler ve Duyan, 2009). Bu etkileşimler çerçevesinde öğrencilerin bilişsel ve psiko sosyal gelişimlerine olumlu veya olumsuz etkiler öncelikle okul ortamından sağlanmış olur. Öğrencilerin; birbirleriyle olan bu etkileşimleri kişilik özelliklerinin oluşmasında önemli bir rol oynar. Bu değişimlere genel anlamda en çok katkı beden eğitimi ve spor derslerinden gelmektedir. Okullarda sportif faaliyetlerin geniş kapsamlı kazanımları beden eğitimi ve spor dersi ile öğrencilere aktarılmaktadır.

Beden eğitimi, bireyin sağlığını korumayı, fiziksel yeteneklerini geliştirmeyi hedefleyen, kişilerin ihtiyaçlarına ve çevreye göre farklılık gösterebilen, sportif aktivitelere yönelik araştırmaların ve incelemelerin tamamını içine alan kapsamlı bir etkinliktir (Grssing, 1991; İnal, 2003; nl ve

Aydos, 2007; Baykoak, 2002; zmen , 1999) beden eğitimini, fizisel etkinlikler içeren ve fiziksel etkinlikler yoluyla gerekleŖtirilen eğitim sürecini ifade eden genel bir terim olarak tanımlar. Bu süreç, oyun, cimnastik ve spor gibi öğretici bedensel etkinliklerin yanı sıra diğer bedensel etkinlikleri de içerir (Bailey, 2006).

Okul sporları, belirli yaŖ kategorilerindeki öğrencilerin farklı spor branŖlarında okullarını temsil etmelerine dayanan, öğrencilerin takım olma, paylaŖma, adil oyun ve baŖarı kavramlarını uygulayarak öğrenmelerine yardımcı olan, sadece ğrenci kimliği ile katılmaya izin veren organizasyonların tümünü kapsar (Aydemir, 2014; Bailey ve Armour, 2009). Okul sporları öğrencilere; sporu tanıtmak, bedenlen sağlıklı olmalarını sağlamak, öğrenciler arasında ve okullarda spor kültürü oluŖturmak, birbirlerine saygı duymak, adaletli olmak, hüzün, stres, yenilgi ve insanı bütün olarak etkileyen duyguları yaŖatmaktadır (kizler, 2000: 33; Oldenkamp, 2012).

Sportif faaliyetlerin doğasında yer alan ve bir çok branŖta önemli etken olarak karŖımıza çıkan rekabet kavramı sporcuların belli bir kuvvet ve g sergilemesi sonucunda bazen saldırganlığa dnŖebilir. Günümüz Ŗartlarında bireyler arasında saldırganlık, Ŗiddet ve öfke davranıŖları yaygın bir biçimde görülmesinden dolayı bu konunun incelenmesi gerekmektedir. Günlük yaŖamımızda bir çok alanda karŖılaŖtıđımız saldırganlık, yapılan spor faaliyetlerinde de görülmektedir. Sporun her branŖında görülen saldırganlık, bir tür deŖarj aktivitesi olarak yer alır. Ancak, farklı deđiŖken grupların ve seyircilerin varlığı, spor alanında bir tehdit faktörü olarak ortaya çıkabilir (Russell, 2003).

Ülkemizdeki saldırganlık alanında yapılan alıŖmalar son yıllarda artıŖ göstermektedir (Bilgin lken, 2011; Eroğlu, 2009; Akoğuz, 2013; Aksoyak, 2015, Okyaz, 2017; Pekgirgin , 2018; BeŖkat,2016; Gkiek, 2015). Spor açısından saldırganlıkla ilgili iki önemli hususa değinmek gerekir. İlki, saldırganlığın amaç ve motivasyonudur. İkincisi ise, saldırının hedefidir. Rakibe yönelik darbelerin veya herhangi bir davranıŖın genelinen saldırganlık olarak nitelendirilmesi doğru değildir. Saldırđanlıđın sınırı, o sporda belirlenmiŖ kuralların ve hareketin niyet ve amacının bir arada değerlendirilmesiyle belirlenir (Acet, 2005).

Spor ortamı, toplum tarafından dıŖlanan saldırgan davranıŖları önlemede etkili bir araç olarak kullanılabilir (Koru, Bayar ve Arslan, 2004). Ancak, özellikle performans odaklı sporlarda, bu durumun tam tersi de mümkündür (Dervent, Aslanoğlu ve Ŗenel, 2010). Sporda saldırganlığın yn, hedefi ve saldırganlığın amacı dikkat edilmesi gereken önemli durumlardır.

Okul sporlarına katılan ğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin belirlendiği bu araŖtırmayla, elde edilen verilere dayanarak öğrencilerin özellikle duyuŖsal yönden daha iyi tanınması ve

yönlendirilmesi, araştırma sonuçlarının saldırganlıkla ilgili yapılacak farklı araştırmalara kaynak oluşturması beklenmektedir.

Yöntem

Araştırma hali hazırdaki durum tespitine dayalı betimsel, tarama modelinde bir araştırmadır (Karasar, 2005).

Evren ve rneklem

Bu araştırmanın evrenini 2022-2023 eğitim-ğretim yılında Düzce Merkez İlçe'deki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören ve okul sporlarına katılan 2350 ğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Düzce Merkez İlçe'deki orta ğretim kurumlarında öğrenim gören ve okul sporlarına katılan 161 kadın, 196 erkek olmak üzere toplam 357 ğrenci oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde ortaöğretim düzeyinde tüm okul türlerinden (Fen Lisesi, Anadolu Lisesi, Spor Lisesi, Meslek Lisesi ve İmam Hatip Lisesi) olmak üzere toplam 12 okulda öğrenim gören ve okul sporlarına katılan gönüllü öğrenciler ölçüt alındığından bu araştırma amaçlı örneklem seçiminden ölçüt dayanaklı seçime uygun olarak oluşturulmuştur (Büyüköztürk vd., 2017). Örneklemin evreni temsil gücü, ıngı'ya (1994) göre, evren sayısı 2000 olan bir grubun örneklem sayısı en az 322, evren sayısı 3000 olan bir grubun ise örneklem sayısı en az 341 olmalıdır. Bu bilgiden yola çıkarak 357 ortaöğretim öğrencisinden oluşan ğrenci örnekleminin evreni temsil ettiği söylenbilir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veriler Buss ve Perry tarafından geliştirilen ve Demirtaş Madran (2013) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan Buss Perry Saldırđanlık leği kullanılmıştır. Ölçek toplamda 29 madde ve 4 farklı alt boyuttan oluşmaktadır.

Ölçeğin tümü için Cronbach-Alfa katsayısı 0,85'dir. Ölçek toplam puanı için bulunan test-tekrar test güvenirlik katsayısı 0,97 bulunarak korelasyonların anlamlı olduğu görülmüştür. Bu alışma içinde Cronbach-Alfa katsayısı tümü için 0.88, fiziksel saldırganlık alt boyutu için 0.81, öfke alt boyutu için 0.75, düşmanlık alt boyutu için 0.70 son olarak ise sözel alt boyut için 0.74 olarak bulunmuştur.

Araştırmada kullanılan saldırganlık leğinin Türk kültürüne uyarlama çalışmasında 17-20 yaş aralığındaki niversite öğrencileri yer almıştır. Bu araştırmada ise örneklem grubu 15- 18 yaş aralığındadır. Araştırmadaki orta ğretim düzeyi ğrencilerinin yaş aralığına ölçeğin uygunluğu Türkiye uyarlamasını yapan araştırmacılara sorularak ve izin alınarak uygulamaya konulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin dağılımı ve homojenliği ile ilgili olarak Kolmogrov-Smirnov ve Levene testinden yararlanılmıştır. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin $-1,5$ ve $+1,5$ değerleri arasında görülmesi üzerine normal dağılım testlerinden iki özellikli bağımsız değişkenlerle ilgili verilerin analizinde bağımsız gruplar t testi, ikiden fazla özellikli değişkenlerin analizinde ise tek yönlü varyans analizi kullanılmış, anlamlılık düzeyi 0.05 alınmıştır.

Bulgular

“Okul sporlarına katılan orta öğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri öğrenim gördükleri okul türlerine göre anlamlı farklılık oluşturmakta mıdır? alt problemine ait bulgular Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1. Öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin okul türüne göre karşılaştırılması

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplam	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark Tukey
Fiziksel Saldırganlık	Gruplar Arası	520.84	4	130.21			
	Grup İçi	18872	352	53.62	2.43	.048*	2>1
	Toplam	19393	356				
Öfke	Gruplar Arası	246.04	4	61.512			
	Grup İçi	11667	352	33.15	1.86	.118	
	Toplam	11913	356				
Düşmanlık	Gruplar Arası	576.19	4	144.049	3.98	.004*	

	Grup İçi	12735	352	36.18			4>1
	Toplam	13311	356				
<hr/>							
	Gruplar Arası	242.48	4	60.62			
Sözel Saldırganlık	Grup İçi	6101.8	352	17.33	3.50	.008*	4>3
	Toplam	6344.2	356				
<hr/>							
	Gruplar Arası	3901.8	4	975.46			
Saldırganlık Toplam Puanı	Grup İçi	11384	352	323.42	3.02	.018*	2>1 4>1
	Toplam	11774	356				

(1=Fen Lisesi, 2=Anadolu Lisesi, 3=İmam Hatip Lisesi, 4=Meslek Lisesi)

Tablo 1' e göre araştırmada yapılan analizler sonucunda okul türüne göre öfke alt boyutu toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmazken ($F_{(4-352)}=1.86$, $p>0.05^*$), fiziksel saldırganlık alt boyutunda ($F_{(4-352)}=2.43$, $p<0.05^*$), düşmanlık alt boyutunda ($F_{(4-352)}=3.98$, $p<0.05^*$), sözel saldırganlık alt boyutunda ($F_{(4-352)}=3.50$, $p<0.05^*$) ve saldırganlık toplam puan ortalamalarında ($F_{(4-352)}=3.02$, $p<0.05^*$) okul türüne göre saldırganlık karşılaştırılmasında anlamlı farklar ortaya çıkmıştır ($p<0.05$).

Okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencilerinin okul türüne göre saldırganlık düzeylerinin hangi gruplar arasında anlamlı farklılıklarının olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine göre; Anadolu Lisesi öğrencileri ($\bar{X}=24.46$) fiziksel saldırganlık alt boyutunda, Fen Lisesi öğrencilerine ($\bar{X}=21.16$) göre daha yüksek puan ortalamasına sahiptirler. Düşmanlık alt boyutunda, Meslek Lisesi öğrencileri ($\bar{X}=27.57$) Fen Lisesi öğrencilerine göre ($\bar{X}=23.35$), sözel saldırganlık alt boyutunda, Meslek Lisesi öğrencileri ($\bar{X}=17.80$) İmam Hatip Lisesi öğrencilerine göre ($\bar{X}=14.98$) daha yüksek ortalamaya sahiptir.

BPSÖ toplamına bakıldığında ise; Anadolu Lisesi öğrencilerinin ($\bar{X}=87.45$), Fen Lisesi öğrencilerine ($\bar{X}=79.31$) göre ve Meslek Liseli öğrencilerinin ($\bar{X}=90.08$) Fen Lisesi öğrencilerine ($\bar{X}=79.31$) göre puanları daha yüksektir.

“Okul sporlarına katılan orta öğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturmakta mıdır?” alt problemine ait bulgular ve aşağıda yer verilmektedir.

Tablo 2.’de okul sporlarına katılan orta öğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin sınıflarına göre saldırganlık puanlarının tek yönlü varyans analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin sınıf düzeyine göre karşılaştırılması

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark Tukey
	Gruplar Arası	749.20	3	249.733			
Fiziksel Saldırganlık	Grup İçi	18644	353	52.81	4.72	.003*	12>9 12>10
	Toplam	19393	356				
	Gruplar Arası	296.85	3	98.95			
Öfke	Grup İçi	11616	353	32.91	3.007	.030*	12>10
	Toplam	11913	356				
	Gruplar Arası	37.011	3	12.34			
Düşmanlık	Grup İçi	13274	353	37.60	.328	.805	

	Toplam	13311	356				
	Gruplar Arası	202.191	3	67.40			
Sözel Saldırganlık	Grup İçi	6142.10	353	17.40	3.87	.010*	11>9
	Toplam	6344.29	356				
	Gruplar Arası	3539.8	3	1179.89			
Saldırganlık Toplam Puanı	Grup İçi	114207	353	323.53	3.64	.013*	12>10
	Toplam	11774	356				

(9=9. Sınıf, 10=10. Sınıf, 11=11. Sınıf, 12=12. Sınıf)

Tablo 2'ye göre yapılan analiz sonucunda sınıf kategorilerine göre düşmanlık alt boyutunu toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken ($F_{(3-353)}=.328$, $p>0.05^*$), fiziksel saldırganlık alt boyutunda ($F_{(3-353)}=4.72$, $p<0.05^*$), öfke alt boyutunda ($F_{(3-353)}=3.007$, $p<0.05^*$), sözel saldırganlık alt boyutunda ($F_{(3-353)}=3.87$, $p<0.05^*$) ve saldırganlık toplam puan ortalamalarında ($F_{(3-353)}=3.64$, $p<0.05^*$) okul türüne göre saldırganlık karşılaştırılmasında anlamlı farklar ortaya çıkmıştır ($p<0.05$).

Okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin sınıf kategorilerine göre hangi gruplar arasında anlamlı farklılıkların hangi olduğunu belirlemek için yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine göre; 12. sınıflar ($\bar{X}=26.95$) fiziksel saldırganlık alt boyutunda, 9. sınıf ($\bar{X}=23.15$) ve 10. sınıf öğrencilerine ($\bar{X}=22.25$) göre daha yüksek ortalamaya sahiptirler. Öfke alt boyutunda, 12. sınıf ($\bar{X}=22.84$) 10. sınıf öğrencilerine göre ($\bar{X}=19.88$), sözel saldırganlık alt boyutunda, 11. sınıf öğrencileri ($\bar{X}=17.04$) 9. sınıf öğrencilerine göre ($\bar{X}=15.34$) daha yüksek ortalamaya sahiptir. BPSÖ toplamına bakıldığında ise; 12. sınıf öğrencilerinin ($\bar{X}=92.25$), 10. sınıf öğrencilerine ($\bar{X}=83.15$) göre puanları daha yüksektir. "Okul sporlarına katılan orta öğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık oluşturmakta mıdır?" alt problemine ait bulgular aşağıda yer verilmektedir.

Okul sporlarına katılan orta öğretim öğrencilerinin cinsiyete göre saldırganlık düzeyleri ve alt boyutlarının t-testi sonuçları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin cinsiyetlerine göre karşılaştırılması

	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	sd	t	p
Fiziksel Saldırganlık	Kadın	161	22.35	6.63	355	-3.23	.001*
	Erkek	196	24.85	7.78			
Öfke	Kadın	161	21.35	5.64	355	1.80	.073
	Erkek	196	20.25	5.87			
Düşmanlık	Kadın	161	26.37	5.73	355	2.74	.006*
	Erkek	196	24.61	6.32			
Sözel Saldırganlık	Kadın	161	16.79	4.14	355	2.17	.031*
	Erkek	196	15.82	4.24			
Saldırganlık Toplam Puanı	Kadın	161	86.86	16.93	355	.69	.492
	Erkek	196	85.53	19.18			

Yapılan analizler sonucunda cinsiyete göre BPSÖ toplam puan ortalaması ile öfke alt boyutu arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bununla birlikte fiziksel saldırganlık alt boyutunda ($t(355) = -3.23, p < 0.05^*$), düşmanlık alt boyutunda ($t(355) = 2.74, p < 0.05^*$) ve sözel saldırganlık alt boyutunda ($t(355) = 2.17, p < 0.05^*$) elde ettikleri puanların cinsiyete göre dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Kadın ve erkeklerin saldırganlık ortalama puanları arasındaki farklılığı ortaya çıkarmak amacıyla yapılan t-testi sonuçlarına göre; fiziksel saldırganlık alt boyutunda erkek öğrencilerin ($\bar{X} = 24.85$) kadın öğrencilerden

(\bar{X} =22.35) daha yüksek ortalamaya sahip olduğu bulunmuştur. Düşmanlık alt boyutunda ise kadın öğrencilerin puan ortalamalarının (\bar{X} =26.37) erkek öğrencilerden (\bar{X} =24.61) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Son olarak ise sözel saldırganlık alt boyutunda kadın öğrencilerin (\bar{X} =16.79) erkek öğrencilerden (\bar{X} =15.82) daha yüksek ortalamaya sahip olduğu bulgulanmıştır.

“Okul sporlarına katılan orta öğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri kardeş sayısına göre anlamlı farklılık oluşturmakta mıdır?” alt problemine ait bulgulara aşağıda yer verilmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin kardeş sayısına göre saldırganlık düzeylerinin karşılaştırılması

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Fiziksel Saldırganlık	Gruplar Arası	200.99	4	50.25	.922	.451
	Grup İçi	19192.	352	54.52		
	Toplam	19393	356			
Öfke	Gruplar Arası	96.72	4	24.17	.720	.579
	Grup İçi	11816	352	33.57		
	Toplam	11913	356			
Düşmanlık	Gruplar Arası	73.67	4	18.42	.490	.743
	Grup İçi	13238	352	37.60		
	Toplam	13311	356			

	Gruplar Arası	107.92	4	26.98		
Sözel Saldırganlık	Grup İçi	62363	352	17.71	1.523	.195
	Toplam	6344.291	356			
	Gruplar Arası	894.692	4	223.67		
Saldırganlık Toplam Puanı	Grup İçi	116852	352	331.96	.674	.611
	Toplam	117746	356			

Tablo 4'e göre BPSÖ puan ortalamalarının kardeş sayılarına göre analizinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulgulanmamıştır $p>0.05$. Fiziksel saldırganlık alt boyutu için $F_{(4-352)}=0.922$, $p>0.05$, öfke alt boyutu için $F_{(4-352)}=0.720$, $p>0.05$, düşmanlık alt boyutu için $F_{(4-352)}=0.490$, $p>0.05$, sözel saldırganlık alt boyutu için $F_{(4-352)}=1.523$, $p>0.05$, ve BPSÖ toplamı için $F_{(4-352)}=0.674$, $p>0.05$ bulgulanmıştır.

"Okul sporlarına katılan orta öğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri branşlarına göre anlamlı farklılık oluşturmakta mıdır?" alt problemine ait bulgular aşağıda yer verilmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin spor branşına göre saldırganlık düzeylerinin karşılaştırılması

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Fark
-------------------	-----------------	----	--------------------	---	---	------

	Gruplar Arası	1157.464	7	165.352			
Fiziksel Saldırganlık	Grup İçi	15382	297	51.793	3.193	.003*	1>2
	Toplam	16540	304				
	Gruplar Arası	295.482	7	42.212			
Öfke	Grup İçi	100008.	297	33.700	1.253	.274	
	Toplam	10304	304				
	Gruplar Arası	360.114	7	51.445			
Düşmanlık	Grup İçi	10792	297	36.337	1.416	.198	
	Toplam	11152	304				
	Gruplar Arası	366.299	7	52.329			
Sözel Saldırganlık	Grup İçi	5223	297	17.590	2.975	.005*	2>3
	Toplam	5590	304				
	Gruplar Arası	4339.814	7	619.973			
Saldırganlık Toplam Puanı	Grup İçi	96930	297	326.367	1.900	.069	
	Toplam	101270	304				

Tablo 5'e göre yapılan analiz sonucunda branş kategorilerine göre öfke alt boyutu ($F_{(7-297)}=1.253$, $p>0.05^*$), düşmanlık alt boyutu ($F_{(7-297)}=1.416$, $p>0.05^*$) ve toplam saldırganlık puanına göre anlamlı bir fark bulunmazken ($F_{(7-297)}=1.900$, $p>0.05^*$), fiziksel saldırganlık alt boyutunda ($F_{(7-297)}=3.193$, $p<0.05^*$) ve sözel saldırganlık alt boyutunda ($F_{(7-297)}=2.975$, $p<0.05^*$) branş türüne göre saldırganlık karşılaştırılmasında anlamlı farklar ortaya çıkmıştır ($p<0.05$).

“Okul sporlarına katılan orta öğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri anne-baba ayrılık durumlarına göre anlamlı farklılık oluşturmakta mıdır?” alt problemine ait bulgular aşağıda yer verilmektedir.

Okul sporlarına katılan orta öğretim öğrencilerinin anne ve baba medeni durumlarına göre saldırganlık düzeyleri ve alt boyutlarının t-testi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin anne- baba medeni durumlarına göre saldırganlık düzeylerinin karşılaştırılması

	Anne Baba Durumu	n	\bar{X}	SS	sd	t	p
Fiziksel Saldırganlık	Ayrı	38	24.44	8.00	355	.640	.523
	Beraber	319	23.63	7.30			
Öfke	Ayrı	38	21.00	5.39	355	.343	.732
	Beraber	319	20.71	5.84			
Düşmanlık	Ayrı	38	25.34	5.38	355	-.065	.948
	Beraber	319	25.41	6.20			
Sözel Saldırganlık	Ayrı	38	15.63	4.54	355	-.967	.334
	Beraber	319	16.33	4.18			
Saldırganlık Toplam Puanı	Ayrı	38	86.47	19.43	355	.122	.903
	Beraber	319	86.10	18.10			

ğrencilerinin anne - baba medeni durumlarına göre saldırganlık düzeyleri toplam puan ortalamalarında ($t_{(355)}=0.122$) ve alt boyutlarında sırasıyla ($t_{(355)}=0.640$, $t_{(355)}=-0.343$, $t_{(355)}=-0.065$, $t_{(355)}=-0.967$) anlamlı bir fark bulgulanmamıştır ($p>0.05$).

Analizde bulgularanan puan ortalamalarına bakıldığında toplam saldırganlık puan ortalaması ($\bar{X}=85.70$), fiziksel saldırganlık alt boyutu puan ortalaması ($\bar{X}=24.44$) ve öfke alt boyutu puan ortalaması ($\bar{X}=21.00$) anne ve babası ayrı olan öğrencilerde daha yüksek bulunmuştur. Düşmanlık alt boyutu puan ortalaması ($\bar{X}=25.41$) ve sözel saldırganlık alt boyutu puan ortalaması ($\bar{X}=16.33$) ise anne ve babası beraber olan öğrenciler için daha yüksek bulunmuştur.

Tartışma

Kişiler arasında saldırganlığın yn, yoğunluğu ve en önemlisi davranışa dönüşerek karşıdaki bireylere ne şekilde etki edeceği kişiden kişiye değişmektedir. Çocuklar ve gençler arasında giderek artan şiddet olayları ülkeler arasında araştırılarak çözüm bulunması gereken sorunlar haline gelmiştir. Gençler saldırgan davranışlarını kendilerine uygun olan ortamlarda gün yüzüne çıkararak bu duygularını dışa vurmaya çalışmaktadır. Okul sporları ise ortaöğretim ğrencilerinin saldırgan davranışları sergiledikleri ve davranışlarının ne yönde olduğunu bize gösterebilecek faaliyetler arasında yer almaktadır. Öğrenciler kendi performanslarını sergiledikleri, yeteneklerini ne çıkarttıkları bu ortamlarda herhangi bir engelleme karşısında tepkilerini farklı şekillerde göstermektedirler. İnsanlar, toplumsal normların uygun görmediği hatta yasakladığı saldırgan davranışları spor ile yok edebilmektedir (Koru, Bayar ve Arslan, 2004).

Bu araştırmanın ilk alt problemi olan okul sporlarına katılan ortaöğretim ğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin okul türüne göre karşılaştırılmasına ait bulgularda, öfke alt boyutu dışındaki alt boyutlar ve toplam puanda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulgulanmıştır. Bu farkların hangi okulların arasında olduğuna bakıldığında ise; fiziksel saldırganlık alt boyutunda Anadolu lisesi öğrencileri fen lisesi öğrencilerine göre daha yüksek ortalamaya sahiptirler. Düşmanlık alt boyutunda meslek lisesi öğrencileri fen lisesi öğrencilerine göre daha yüksek ortalamaya sahiptirler. Sözel saldırganlık alt boyutunda ise meslek lisesi öğrencileri imam hatip lisesi öğrencilerine göre daha yüksek ortalamaya sahiptirler. Son olarak saldırganlık toplam puanında anadolu lisesi öğrencileri fen lisesi öğrencilerine ve meslek lisesi öğrencileri fen lisesi öğrencilerine göre daha yüksek ortalamaya sahiptirler. Bu sonuçlardan yola çıkıldığında toplam saldırganlık puanında karşılaşılan istatistiksel farkların fiziksel ve sözel saldırganlık alt boyutlarında benzer olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin ğrenim gördükleri okul türlerine göre saldırganlık puanlarının farklılaştığı bulgusuna ulaştan alışmalar; Pişkin ve Ayaş (2005), Uluişık (2015), Tuzgöl (2000), şahan (2007), ztrk (2008)'ün yaptığı çalışmalardır ve bu çalışma bulgularını destekler niteliktedir. olakoğlu ve Solak (2014) ise yaptıkları araştırmalarında saldırganlık düzeyi ve okul türü arasında anlamlı bir farklılık bulgulamamışlardır. Bu alışma ve diğer yapılan araştırmalara bakıldığında, farklı sonuçlar elde edildiği gözlemlenmektedir. Bazı çalışmalarda, okul türleri ile saldırganlık arasında bir ilişki olduğu bulunurken bazı çalışmalarda böyle bir ilişki tespit edilememiştir. Çalışmaların zaman dilimleri, kullandıkları lme araçlarının farklılığı, çalışma gruplarının farklı özelliklerde olması gibi etkenlerin bu farklılığa sebep olduğu düşünülebilir.

İkinci alt probleme ait bulgularda, okul sporlarına katılan ortaöğretim ğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin sınıf türüne göre karşılaştırılmasında düşmanlık alt boyutu dışındaki diğer alt boyutlar ve toplam puanda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulgulanmıştır. Bu farkların hangi sınıflar arasında gerçekleştiğine baktığımızda ise; fiziksel saldırganlık alt boyutunda 12 sınıflar 9. sınıflara ve 12. sınıflar 10. sınıflara göre daha yüksek ortalamaya sahiptirler. Öfke alt boyutunda 12. sınıflar 10. sınıflara göre daha yüksek ortalamaya sahiptirler. Sözel saldırganlık alt boyutunda ise 11. sınıflar 9. sınıflara göre daha yüksek ortalamaya sahiptirler. Son olarak saldırganlık toplam puanında 12. sınıflar 10. sınıflara göre daha yüksek ortalamaya sahiptirler. Bu sonuçlar 12. sınıf ğrencilerinin düşmanlık hariç diğer alt boyut ve toplam saldırganlık puanlarında kendilerinden alt sınıflarda olan öğrencilerden daha yüksek ortalamaya sahip olduklarını göstermektedir.

Bu çalışmada bulunan sonuçlara paralel olarak sınıf türüne göre öğrencilerin saldırganlık puanlarının farklılaştığı bazı çalışmalar vardır. Uluişık (2015) araştırmasında, ortaöğretim ğrencilerinin düşmanlık alt boyut puanları sınıf düzeyine bağlı olarak anlamlı bir farklılık sergilemezken, fiziksel, sözel saldırganlık ve öfke alt boyutları puanları sınıf düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya koymaktadır. Yine şahan (2007) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin hangi sınıflar düzeyinde gerçekleştiğinin ve saldırganlık düzeyinin en yüksek ortalamasının son sınıfta okuyan öğrencilere ait olduğu bulgulanmıştır. Bilgi (2020)'in ortaöğretim öğrencileri arasında yaptığı çalışmada fiziksel alt boyutta 12. sınıf ğrencilerinin saldırganlık düzeylerini bu çalışmada bulunduğu gibi 9. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek bulgulanmıştır. Bu araştırmada saldırganlık toplam puanlarına bakıldığında sınıf düzeyi arttıka öğrencilerin saldırganlık toplam puanlarının da arttığı görülmüştür. Kulaksızoğlu (2005)' e göre ergenlik döneminin ilk evreleri olan 14'l yaşlarda öğrenciler sorunlar karşısında umursamazlık, yok sayma gibi tepkilerde bulunabilirlerken yaşları ilerledikçe sorunların ciddiyetinin farkına varıp çözüme gitmeye doğru düşüncelerini değiştirebilirler ve bu da saldırgan tepkilerinde artışa sebep

olabilir. Bayram (2012) yaptığı bir çalışmada yine 14-18 yaş aralığındaki bireylerin saldırganlık düzeylerinde istatistiksel farklar bulgulamışlardır.

Araştırmanın nc alt problemine ait bulgularda, okul sporlarına katılan ortaöğretim ğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin cinsiyetlerine göre karşılaştırılmasında öfke alt boyutu ve saldırganlık toplam puanı hariç diğer alt boyutlarda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulgulanmıştır. Bu farkların hangi cinsiyetler arasında olduğuna bakıldığında ise; fiziksel saldırganlık alt boyutunda erkekler kızlara göre daha yüksek ortalama puana sahiptirler. Düşmanlık alt boyutunda kızlar erkeklere göre daha yüksek ortalamaya sahiptirler. Son olarak ise sözel saldırganlık alt boyutunda kızlar erkeklere göre daha yüksek ortalamaya sahiptirler. Bu sonuçlar düşmanlık ve sözel saldırganlık alt boyutlarında kız öğrencilerin lehine iken fiziksel saldırganlık alt boyutunda ise erkek öğrencilerin lehine bulgulandığını göstermiştir.

Cinsiyetlerine göre okul sporlarına katılan öğrencilerin saldırganlık puanlarının farklılaştığı bulgusuna ulaşan çalışmalara ulaşılmıştır (Başaran, 2008; Bostancı ve arkadaşları ,2017; Doğan, 2001; Karabulut, 2013; Halıcı, 2005; Gürsoy, 2002; Bayram, 2012). Bilgi (2020) yılında yaptığı araştirmasında fiziksel saldırganlık ve düşmanlık alt boyutlarında erkekler lehine anlamlı bir fark bulgulamıştır. Yapılan araştırmaların bulgularına bakıldığında bu çalışmadaki sonuçlarla benzerlik gösterdiği görülmektedir. Yıldız (2009) ve Tutkun, Güner ve Ağaoğlu(2006)'nın çalışmalarında kadın ve erkek bireyler arasında cinsiyete bağlı bir fark bulgulayamamışlardır. Yine Karataş (2005), Karabıyık (2003), Ağlamaz (2006) ise yaptıkları araştırmalarında saldırganlık düzeyi ve cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulgulamamışlardır.

Bu çalışmada fiziksel alt boyutta erkeklerin puan ortalamasının kadınlardan yüksek olmasının sebebi çeşitli nedenlerle ilişkilendirilebilir. Toplumumuz ata erkil bir kültüre sahip olduğu için erkekler öğrenmelerini sosyal öğrenme yoluyla etrafında bulunan diğer erkekleri model olarak alırlar. Bu model almanın sonucunda yapılan davranışların toplumda diğer bireyler tarafından pekiştirilmesiyle saldırgan tutumlar sergileyebilirler. Erkeklerin ocukluk dönemlerinde oynadıkları oyuncakların (kılıç, silah, sopa) toplum tarafından takdir edilmesi onların saldırgan davranışlarını pekiştirmelerine yol açmış olabilir. Bunlara ek olarak, erkeklerin fiziki açıdan kadınlara göre daha güçlü olmaları ve bu güçlerini başkalarına karşı üstünlük kurmak amacıyla kullanmaları erkeklerin saldırganlık düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olmasının sebepleri arasında yer alabilir. Geleneksel olarak ülkemizde erkeklerin yaptıkları saldırganlık davranışları görmezden gelinirken, kadınların saldırgan davranışları ayıplanmıştır. Bunun sonucu olarak ise kadınların saldırgan davranışlarını daha çok düşmanlık ve öfke olarak gösterdikleri ortaya koyulabilir. Kadınların erkeklere göre daha sosyal olmaları ve fikirlerini,

haklarını sözel iletişim yoluyla daha iyi savundukları düşünüldüğünde kadınlarda sözel saldırganlığın daha yüksek çıkmasının sebebi olduğunu söylenebilir.

Dördüncü alt probleme ait bulgularda, okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin kardeş sayısına göre karşılaştırılmasında anlamlı bir fark bulgulanamamıştır. Anlamlı farklılık olmamasına rağmen dört ve üzerinde kardeşi olanların fiziksel ve sözel saldırganlık, saldırganlık toplam puanında en yüksek puanı aldıkları görülmüştür. Bu farklılıklar kardeş sayısının artmasıyla evde doğal bir rekabet ortamının oluşması ve kardeşler arasında kabul görme, itaat edilme ve saygı duyulma gibi beklentilerin oluşmasından kaynaklanabilir. Öfke alt boyutunda ise en yüksek puan tek çocuk olanlarda bulunmuştur. Tek çocuk olma durumunda, çocuklar hem ailenin dikkatine hem de tüm mevcut kaynaklara bireysel olarak erişebilirler. Bu koşul, çocukların bencil eğilimler geliştirmelerine ve arkadaşlarıyla paylaşım konusunda zorluklar yaşamalarına yol açabilir (Yaşankul, 2007). Bu bulgulardan sonuçla kardeş sayısının okul sporlarına katılan öğrencilerin saldırganlık düzeylerine anlamlı etkisinin olmadığı yönündedir. Konu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, bu araştırma bulgularını destekleyen araştırmalara ulaşılmıştır (Karataş, 2002; Kılıçaslan, 2009; Sökmen, 2018; Erşan ve ark, 2009; Topuz, 2008; Pekince; 2012; Zengin, 2008; Aytakin , 2015).

Araştırmanın beşinci alt problemine ait bulgulara baktığımızda, okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin branşlara göre karşılaştırılmasında ise fiziksel ve sözel saldırganlık alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklar ortaya çıkmıştır. Bu farkların hangi branşlar arasında olduğuna bakıldığında ise; fiziksel saldırganlık alt boyutunda masa tenisi voleybola göre daha yüksek ortalamaya sahipken sözel saldırganlık alt boyutunda voleybol branşı futsal branşına göre daha yüksek ortalamaya sahiptir. Öfke, düşmanlık alt boyutu ve toplam saldırganlık puanına göre ise anlamlı bir fark bulmamıştır.

Yapılan çalışmalara baktığımızda ise; Özdemir ve Abakay (2017)'in yaptıkları çalışmalarında kadın voleybolcuların futbolculardan daha saldırgan olduklarını yine Yalçın (2009) yaptığı çalışmada spor branşları açısından saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar olduğunu bulgulamışlardır. Kırkbir (2014), sporcuların branşları ile genel saldırganlık düzeylerine ilişkin anlamlı bir fark bulmamıştır.

Bu çalışmada fiziksel saldırganlık alt boyutunda bulduğumuz masa tenisi ve voleybol branşlarında masa tenisini lehine olan bulguyu tartıştığımızda bu durum farklı sebeplerle açıklanabilir. Masa tenisini bireysel bir branş olarak ele aldığımızda yapılan antrenmanlardan çıkılan maçlara kadar genel anlamda bireysellik ön plandadır. Bu durum masa tenisi sporcularında iletişimin, sosyal ilişkilerin azalması gibi olumsuz durumlar yaratabileceği

dŖŖnldđnde takım sporu olan ve paydaŖlarla bir arada olunan voleybol sporcularına göre daha saldırgan tutum içinde olabilirler. Sözel saldırganlık boyutuna baktığımızda ise bu sefer voleybol branŖının futsal branŖından sözel saldırganlık puanı olarak yüksek olduğu görülmektedir. Burada bulunan fark cinsiyet deđiŖkeninde kadın sporcuların sözel saldırganlıkta erkek sporculardan yüksek puan almasıyla iliŖkilendirilebilir. Bu alıŖmada ve genelde voleybol sporcuları kadınlardan futsal sporcuları ise erkeklerden olduğu için saldırganlığı baŖkalarını sözel yol ile incitme olarak nitelendirilen sözel saldırganlık voleybol branŖında yüksek ıkmıŖ olabilir.

Altıncı alt problemde anne baba medeni durumunun öğrencilerin saldırganlık düzeylerine etkilerine bakıldığında herhangi bir istatistiksel anlamda fark ortaya ıkmamıŖtır. Fark olmamasına rağmen puan ortalamalarına bakıldığında toplam saldırganlık puan ortalaması, fiziksel saldırganlık puan ortalaması ve öfke alt boyutu puan ortalaması anne ve babası ayrı olan öğrencilerde daha yüksek bulunurken, dŖmanlık ve sözel saldırganlık alt boyutu puan ortalaması ise anne ve babası beraber olan öğrenciler için daha yüksek bulunmuŖtur.

Literatürde anne babanın medeni durumu ile öğrencilerin saldırgan davranıŖlarını iliŖkilendiren araŖtırmaların sınırlılığı dikkati ekmiŖtir. GmŖ (2000) ve Karahan, zcan ve Ağlamaz (2009), yaptıkları araŖtırmalarda anne babaları ayrılan öğrencilerin daha saldırgan olduğunu bulgulamıŖtır.

Sonuç

Bu araŖtırmanın en önemli sonucu gerek kız gerekse erkek öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin ortanın üzerinde olmasıdır. (Kız ğrencilerin $\bar{X}=85,86$, erkek öğrencilerin $\bar{X}=85,53$, Alınabilecek en yüksek değer, $\bar{X}=145$). Alt problemlere iliŖkin sonuçlar ise Ŗyledir;

1. Okul sporlarına katılan ortaöğretim ğrencilerinin okul türüne göre saldırganlık düzeyleri incelendiğinde; fiziksel alt boyutta ve toplam saldırganlık puanında Anadolu lisesi lehine (daha yüksek saldırganlığa sahip oldukları), dŖmanlık, sözel saldırganlık alt boyutu ve toplam saldırganlık puanında meslek lisesi lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulgulanmıŖtır
2. Sınıf türüne göre saldırganlık düzeylerine bakıldığında; fiziksel saldırganlık ve öfke alt boyutları ile toplam saldırganlık puanında 12. sınıf lehine, sözel saldırganlık alt boyutu puanında 11. sınıf lehine istatistiksel olarak anlamlı fark grlmŖtir.
3. Cinsiyetlerine göre saldırganlık düzeylerine bakıldığında; fiziksel saldırganlık alt boyutu puanında erkeklerin lehine, dŖmanlık ve sözel saldırganlık alt boyutu puanında kızlar lehine istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiŖtir.

4. Öğrencilerin kardeş sayısına göre saldırganlık düzeyleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmemiştir.
5. Öğrencilerin okul sporlarına katıldıkları branşlara göre fiziksel saldırganlık alt boyutu puanında masa tenisi lehine, sözel saldırganlık alt boyutu puanına göre ise voleybol lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.
6. Öğrencilerin anne ve baba medeni durumuna göre saldırganlık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

neriler

1. Bu araştırmanın sonucunda orta öğretimde okul sporlarına katılan öğrencilerin saldırganlık düzeyleri kadın ve erkek öğrencilerde ortalama değerinde bulunmuştur. Dolayısıyla bu araştırma ve bu araştırmaya benzer sonuçlara ulaşan araştırmalar baz alındığında, sporla doğrudan ilgili olan, sporcu, antrenör, ğretmen gibi sorumluluk sahibi kişilerin sporda centilmenlik, hoşgörü, dayanışma gibi özelliklerin gelişimine dönük eğitimlerin düzenli olarak verilmesi önerilmektedir.
2. Bu araştırma nicel verilere dayalı bir çalışmadır. Bu yüzden sayısal verilerin ardında bulunan neden? Nasıl? Sorularının cevaplarına ulaşılamaması araştırmanın sınırlılıkları arasındadır. Bu konuda yapılacak diğer araştırmalarda nitel verilerle destekli sonuşların daha analitik olacağı düşünülmektedir.

ıkar atışması

Yazarlar, makalede ele alınan konu veya materyallerle ilgili olarak bir finansal veya finansal olmayan kuruluş, kişi ya da kişilerle herhangi bir çıkar atışması olmadığını beyan etmektedir.

Yazarların Katkıları

Bu araştırmaya 1. Yazar, Okan Cevizli, makalenin kurgusu, literatür tarama, yöntem teknik belirleme, bulgular ve tartışmaya % 60 oranında,

2. Yazar, Glksen zcan, makalenin planlanması, yöntem teknik, istatistik bölümlerine % 40 oranında katkı sağlamıştır ve tüm yazarlar makalenin son halini okuyup onaylamıştır.

Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler: Bu araştırma Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan 01.09.2023 tarihli ve 2023/01 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur.

Kaynaklar

- Acet, M. (2005). *Spor da saldırganlık ve Ŗiddet*. İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- Ağlamaz, T. (2006). *Lise ğrencilerinin saldırganlık puanlarının kendini açma davranıŖı, okul türü, cinsiyet, sınıf düzeyi, anne- babanın öğrenim düzeyi ve ailenin aylık gelir düzeyi açısından incelenmesi* (YayımlanmamıŖ yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Akoğuz, N. (2013). Bireysel ve takım sporlarında niversiteler arası yarıŖmalara katılan öğrencilerin saldırganlık düzeyleri. Y. TaŖmektepliliđ (ed.). Uluslararası sporda Ŗiddetin temelleri ve önlenmesi yönündeki stratejiler sempozyumu, (s. 181-187). Samsun.
- Aksoyak, M. (2015). *niversite ğrencilerinin benlik saygısı yaŖam tatmini ve saldırganlık düzeyi farklılıkları ve iliŖkileri* (YayımlanmamıŖ Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Aydemir, İ. (2015). *Spor Genel Müdürlüğünün Yürüttüğü Okul Sporları Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi* (Bolu ili rreği) [YayımlanmamıŖ yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Aytekin, E. (2015). *Ortaokul ğrencilerinin saldırganlık düzeyinin ebeveyn kabul red algisi ve demografik deđiŖkenlere göre incelenmesi* (YayımlanmamıŖ yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bailey, R. (2006). Physical education and sport in schools: A review of benefits and outcomes. *Journal of School Health*, 76(8), 397–401.
- Bailey, R. ve K. Armour vd. (2009). "Sport pedagogy special interest group. the educational benefits claimed for physical education and school sport: An Academic Review. *Res Pap Educ*. 24(1), 1–27.
- Başaran, C. (2008). *eŖitli tür liselerde öğrenim gören öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi* (YayımlanmamıŖ Yüksek Lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Baykoak, C. (2002). *Beden eğitimi ğretmenlerinin mesleki sorunları ve tkenmiŖlik düzeyleri* (Bursa ili uygulaması) [YayımlanmamıŖ yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Bayram, Y. (2012). *Spor yapan ve yapmayan 14-18 yaŖ grubu öğrencilerin saldırganlık tutumlarının incelenmesi* (YayımlanmamıŖ yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- BeŖkat M. (2016). *Futbol seyircilerinin empatik eğilimleri ile sporda saldırganlık ve Ŗiddet düzeyleri arasındaki iliŖkinin incelenmesi* (Ŗanlıurfa İli rneği) [YayımlanmamıŖ yüksek lisans tezi]. Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Bilgi, H. (2020). *Mardin ili lise ğrencilerinin spor yapma durumları ve bazı demografik özelliklerine göre saldırganlık ve sosyalleŖme düzeylerinin incelenmesi* (YayımlanmamıŖ yüksek lisans tezi). UŖak Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, UŖak.
- Bilgin lken, F. (2011). Televizyon izlemede anne-baba aracılığı ile çocukların saldırgan davranıŖları arasındaki iliŖki. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 195–216.
- Bostancı, ., Oda B., Ŗebin K. , Erail S. (2017). 11–13 yaŖ öğrencilerin spor yapma durumlarına göre iyimserlik ile saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(4), 205-2017.
- Büyüköztürk, Ŗ., akmak, E. K., Akgün, . E., Karadeniz, Ŗ., ve Demirel, F. (2017). Bilimsel AraŖtırma Yöntemleri (23. Baskı). Pegem Akademi.
- Çıngı, H. (1994). *rnekleme kuramı* (ikinci baskı). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- obanoğlu, G.B. (2006) *Takım sporları ve bireysel sporlar yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin incelenmesi* (YayımlanmamıŖ yüksek lisans tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- DemirtaŖ, Madran, H. A. (2013). Buss-Perry saldırganlık leğinin Türkçe formunun geçerlik güvenirlik alıŖması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(2),124-129.

- Dervent, F., Arslanoglu, E., Senel, O. (2010). Agressivity level of the high school students and relation with heirp articipationto sport activities (Sample Of Istanbul) *International Journal of Human Sciences*, 7, 521-33.
- Doğan, S. (2001). *farklı sosyo-ekonomik düzeylere mensup ergenlik çağındaki kız ve erkeklerin saldırgan davranışlarıyla ana- baba tutumları arasındaki ilişkiler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Eroğlu, S. (2009). *Saldırđanlık davranışının boyutları ve ilişkili olduğu faktörler: lise ve niversite öğrencileri üzerine karşılaştırmalı bir alışma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Erşan, E.E., Doğan O., Doğan, S. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu ğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin sosyodemografik açıdan değerlendirilmesi. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 31: 231–238.
- Gkiek S. (2015). *Ortaöğretim kurumlarında spor yapan ve yapmayan öğrencilerin saldırganlık tutumlarının araştırılması (Samsun ili rneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Grssing, S. (1991). Beden-spor-hareket; 1. eğitim kurumlarında beden eğitimi ve spor sempozyumu , (s.47-54). Ankara.
- Gümüş, T. (2000). *Kendini kabul düzeyleri farklı lise ğrencilerinin bazı değerkenlere göre saldırganlık düzeyleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, ankara.
- Gürsoy, F. (2002). Annesi alışan ve çalışmayan çocukların saldırganlık eğilimlerinin incelenmesi. *ocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 6(7), 7-15.
- Halıcı P. (2005). *Yatılı ilköğretim bölge okullarına devan eden ve ailesiyle birlikte yaşayan 12- 14 yaş grubu çocuklarının saldırganlık eğilimleri ile benlik kavramlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara niversite, Fen Bilimleri Enstitüsü,.
- kizler, H.C. (2000). *Sporla sosyal bilimler*. İstanbul: Alfa Yayınevi.
- nal, A. N. (2003). *Beden eğitimi ve spor bilimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karabıyık, . (2003). *niversite ğrencilerinde saldırganlığı yordayan bazı değerkenler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karabulut, E. O. (2013). 16 yaş altı çim hokeyi sporcularının saldırganlık düzeylerinin çeşitli değerkenler açısından incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 11(2), 139-147.
- Karahan, T. F., zcan, K., Ağlamaz, T. (2009). Lise ğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin anne babanın birliktelik durumu, öz üvey oluşu ve yaşamda öncelikli en önemli değer algısı açısından incelenmesi. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (1), 211-229.
- Karataş, Z. B. (2005). Anne baba saldırganlığı ile lise ğrencilerinin saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *ağdaş Eğitim Dergisi*, 30(317), 30-39.
- Kılıçarslan, S. (2009). *lkğretim 7. ve 8. sınıf ğrencilerinin akılcı olmayan inançları ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). ukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kırkbir,F. (2014). *Karadeniz teknik niversitesinde okuyan ve niversiteler arası müsabakalarda yarışan öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin araştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri enstitüsü, Kütahya.
- Koru, Z., Bayar, P. ve Arslan, F. (2004). Türkiye'de futbol fanatikleri: sosyal kimlik ve şiddet. Ankara: Bilimsel Araştırma Yarışması, Spor Toto ve TRFAD (Türkiye Futbol Adamları Derneği) Ortak Yayını.
- Kulaksızıoğlu, A. (2005). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi kitapevi.

- Okyaz, B. (2017). *18-24 yaş arası taekwondo ve yüzme sporu ile uğraşan gençlerin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Stc İmam Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Oldenkamp, E. (2012). *Effects of school sports participation on the development of high school students. education department. the graduate school of arts and sciences.* (Master Thesis). Marshall: Southwest Minnesota State University.
- Özbesler, C. ve Duyan, V. (2009). Okul ortamlarında sosyal hizmet. *Eğitim ve Bilim*, 34(154), 17–25.
- zdemir N, Abakay U. (2017). Kadın voleybol ve futbolcularda iletişim becerileri ve saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 41-52.
- zmen, . (1999). *ağdaş sporda eğitim geni*. Ankara: Bağırgan Yayınevi.
- Öztürk, N. (2008). *Ortaöğretim 9. sınıf ğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Pekince, H. (2012) *Ergenlerin saldırganlık düzeyleri ile sosyal aktivitelere katılımları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Pişkin, M. ve Ayas, T. (2005). Zorba ve kurban lise ğrencilerinin utangaçlık, içedönüklük, dışadönüklük ve özsaygı değişkenleri bakımından incelenmesi. VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde Sunulmuş Bildiri (21-23 Eylül). Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul
- Russell, G.W. (2003). *Sport riots social psychological review canada foundations of sport champaign*. Canada: IL Human Kinetics Publishers.
- Sökmen, A. S. (2018). *Üsküdar niversitesi ğrencilerinde saldırganlık ve akademik öz-yeterlik arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). skdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- şahan, M. (2007). *Lise ğrencilerinde saldırganlığı yordayan bazı değişkenlerin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tutkun E., Güner B.., Ağaoğlu S.A. (2006). *Takım sporları ve bireysel sporlar yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. 9. Uluslararası spor bilimleri kongresi (s.1068-1071), Muğla.
- Tuzgöl, M. (2000). Ana-baba tutumları farklı lise ğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(14), 39- 48.
- Uluşık V. (2015). *Spor Yapan ve Yapmayan Ortaöğretim ğrencilerinin Stres ve Saldırđanlık Düzeylerinin İncelenmesi: Burdur İli rneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- nl, H. ve Aydos, L. (2007). Öğretmen görüşlerine göre; beden eğitimi derslerinde öğretmenlerin ve öğrencilerin tercih ettikleri ğretim yöntemleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 71-81.
- Yalçın Y. (2009). *Spor tatmininin sporcuların stres ve saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi: antrenör cinsiyetinin rolünü belirlemeye yönelik Antalya ilinde bir uygulama* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kayseri Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Yaşankul, N. (2007). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf ğrencilerinin saldırganlık eğilimleri ile eğitim algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldız S. (2009). *Spor yapan ve spor yapmayan ortaöğretim ğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Zengin, H. (2008). *Endüstri meslek liselerinde eğitim gören öğrencilerin öğrenme stilleri, sınav kaygısı ve akademik başarıları arasındaki ilişki* (Kocaeli ili Gebze ilçesi rneği) [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

 2020 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).